

RUSSLAND – EN TIDSLINJE 978-2000

- 978 Vladimir den 1. skaper det første russiske rike med sentrum i Kiev. Vladimir lar seg døpe i 988. Russerne påtvinges kristendommen i den gresk-ortodokse form. Vikinghøvdingen Olav Tryggvasson, seinere norsk konge, kjemper i Vladimirs hær med sine følgesmenn.
- 1100-1300 Stadige innfall av rytterfolk østfra. Kiev ødelegges. Utvandring og kolonisering mot nord. Ulike russiske fyrstedømmer dannes.
- 1223-ca. 1480 Mongolherredømme under khanatet Den gyldne horde. De russiske fyrstene, og særlig fyrstedømmet Moskva, blir skatteinnkrevende for mongolene. Russland isoleres fra Europa.
- Ca. 1100-1500 Livegenskapen utvikles. Store jordeiere, inklusive kirka-/klostrene, får jurisdiksjon over dem som bor på jorda. Over bøndene står adelen og øverst fyrsten som betrakter land og folk som sin eiendom. Adelen gjør krigstjeneste for fyrsten og får som gjengjeld jord, privilegier og skattefritak. Bøndene pålegges arbeidsplikt og ulike avgifter. Systemet har likheter med det kontinentaleuropeiske, men utvikles seinere og avvikles seinere enn i det vestlige Europa.
- 1462-1505 Ivan den 3. regjerer. Han samler fyrstedømmene under Moskvas herredømme og nekter å betale skatt til mongolene. Han skaper et autokratisk styresett og kaller seg «hersker over alle russere». Etter utslettelsen av Det bysantinske rike i 1453 blir Moskva ansett som den ortodokse kristendoms sentrum. Den tohodede ørnen blir statseblem. Brukt til 1917 og på nytt i dagens Russland.
- 1533-1584 Ivan den 4., den grusomme. Kaller seg fra 1546 tsar. Ekspanderer mot ikke-russiske områder i nord, øst og sør. Erobrer Kasan og Volgaområdet. Fører krig mot polakker og tyskere om Baltikum.
- 1584 Arkangelsk grunnlegges. Handelsforbindelse med England etableres. Arkangelsk er fram til 1700-tallet Russlands eneste havn ut mot verdenshavene.
- 1500-1861 Livegenskap-regimet skjerpes og er på Peter den store og Katarinas tid på sitt mest rigorøse. Bøndenes arbeidsplikt er økende fram til ca. 1800. Bøndenes opprinnelige bevegelsesfrihet opphører fra slutten av 1500-tallet. Flytting/flukt straffes hardt. Bonden atskilte seg fra slavene kun ved at han betalte skatt, at han fra Peter den 1. tid gjorde militær-

- tjeneste og at han kunne sverge troskapsed til tsaren. Livegenskapen avskaffes i 1861.
- 1584-1613 Den store urolighetstida. Etter Ivan den grusomes terror mot de aristokratiske slektene følger borgerkrig med svensk og polsk innblanding. Den gamle høyadelen (bojarene) ønsker kontroll med tsaren og velger en polakk som tsar. Deretter følger en nasjonal reaksjon med den ortodokse patriarken i spissen, som ikke ønsker polsk-katolsk innflytelse. Dette får støtte fra lavadelen, kjøpmenn og kosakkene. Stenderforsamlinga velger en ny tsar, Mikael den 1. av slekta Romanov, som hersker til 1917. Stenderforsamlingas innflytelse forsvinner i løpet av 1600-tallet.
- Fra 1600-tallet Begynnende vestorientering og forsøk på modernisering av staten, særlig hæren og krigsindustrien. Stadige bondeopprør. Splittelse innen kirka som følge av endringer av liturgien, men det blir ingen reformasjon i Russland.
- 1689-1725 Peter den 1., den store, hersker. Han radikaliserer den vestorienterte kursen når det gjelder teknologi, krigføring og vitenskap. Russland skal bli en stormakt og en marinemakt. Innenriks er regimet despotisk. Han lar sin egen sønn torturere til døde i 1716. Peter forlanger omlegging av livsformer, blant annet må alle statsansatte barbere seg. En konservativ reaksjon av religiøs natur, anser Peter for å være anti-krist.
- 1700-1721 Den store nordiske krig. Begrepet Norden omfatter også Russland, «Øst-Europa» kommer først i bruk på 1800-tallet. Krigen omfatter svenskekongen Karl den 12.s mangeårige felttog i Polen og Russland som ender opp ved Poltava i Ukraina i 1709. 16.000 soldater på svensk side lider nederlag mot 42.000 på russisk side. Freden i Nystad 1721 betyr slutten for Sverige som europeisk stormakt. Russland overtar de svenske besittelsene Estland, Lettland og områdene rundt Finskebukta og Ladoga-sjøen. For første gang får Russland tilgang til Østersjøen. I 1703 anlegger Peter en ny by med europeisk arkitektur innerst i Finskebukta, St Petersburg. Fra 1712 til 1918 er den Russlands hovedstad.
- 1756-1763 Sjuårskrigen. Russiske tropper okkuperer Berlin og Øst-Preussen, men Preussen beholder ved freden i 1762 alt land fordi tsar Peter den 3. er tyskvennlig. Dette vekker harme i Russland. Peter den 3. blir avsatt og hans frue, Katarina, datter av en tysk adelsmann, manøvrerer seg fram til å bli tsarina. Hun hersker fram til 1796. Samtidig som hun skjærper undertrykkelsen av bøndene pleier hun kontakt med de franske opplysningsfilosofene Voltaire og Diderot.
- 1762-1796 Russland fører en rekke kriger som utvider territoriet. Polen

- deles og utsettes til slutt gjennom avtalene av 1772, 1793 og 1795, inngått mellom Østerrike, Preussen og Russland. To kriger med Tyrkia sikrer Russland landområder ved Asov- og Svartehavet. Krim erobres i 1783. Krig føres også mot Persia.
- 1773-1775 Kosakken Pugatsjov leder et av de voldsomste bondeopprør i Russlands historie med basis i sørøstlige Russland.
- Fra ca. 1750 til 1914 Fra de russiske adelsgodsene eksporteres korn vestover, særlig til England, mens Russland importerer industrivarer fra samme land. Russland blir Europas kornkammer. I åra før 1. verdenskrig dekker Russland en tredjepart av verdens totale kornimport.
- 1807 Avtale i Tilsit mellom tsar Alexander den 1. og Napoleon om felles kamp mot England, som skal knekkes gjennom kontinentalblokaden.
- 1808 Russland angriper Sverige som motsetter seg kontinentalblokaden og handler med England. Sverige mister Finland, som blir storfyrstedømme i det russiske imperiet. Da Sverige i 1812 står sammen med Russland mot Frankrike, gir tsaren støtte til Sveriges plan om å overta Norge fra Danmark.
- 1812 De russiske godseierne eksport til England fører til brudd med Napoleon. En hær på 600.000 under Napoleon rykker inn i Russland i juni. Den russiske hær trekker seg tilbake. Moskva inntas, men Napoleon tvinges til retrett høsten 1812 som følge av mangel på forsyninger og kulde. Kun 10.000 kommer tilbake til Frankrike.
- 1813-1814 Russiske og allierte tropper inntar Paris i mars 1814. Russiske tropper står også i Danmark, en av Napoleons siste allierte.
- 1815 Wienerkongressen. Alexander opptrer som «frigjører» av Europa. Den hellige allianse dannes. Russland får avgjørende innflytelse over europeisk politikk.
- 1825 Dekabrist-opprøret. Offiserer gjør mytterier mot den nye tsar Nicolai den 1.
- 1800-tallet Russland er reaksjonens høyborg. Fryktes av liberalere og demokrater. I Russland utvikles en moderne litteratur med samfunnskritisk tendens.
- 1828-33 To kriger mot Tyrkia gir Russland kontroll over stredene mellom Svartehavet og Middelhavet. Ikke-russiske krigsskip er utelukket fra Svartehavet.
- 1840 Russland tvinges av de andre stormaktene til å omgjøre avtalen. Tyrkia blir et protektorat utøvd av stormaktene i

- fellesskap.
- 1848-1849 Russlands intervensjoner mot opprør i Europa når et høydepunkt under revolusjonene i 1848.
- 1853-1856 Krimkrigen. Russland invaderer fyrstedømmene omkring Donaus utløp. Krig mellom Russland og Tyrkia. Frankrike og Storbritannia går inn på tyrkisk side. Krigen utkjempes på Krim, og i Østersjøen, hvor britiske krigsskip bombarderer finsk territorium. Krigen på Krim avsluttes etter store tap på begge sider. Ved freden i Paris 1856 blir Svartehavet erklært som nøytralt område, hvor ingen krigsskip får operere. Heller ikke får Russland ha befestninger ved Svartehavet.
- 1861 Livegenskapen avvikles i 1861, som resultat av krisa etter Krimkrigen. Tsar Alexander den 2. argumenterer med at det er bedre å gjennomføre radikale reformer ovenfra enn å risikere en revolusjon nedenfra. Bøndene får ikke jorda de har bearbeidet, men må betale en erstatning til adelen for å bli boende, eller flytte. Staten forskutterer ofte bondens erstatning. Bøndene blir gjeldsslaver.
- 1861-1917 Industrialiseringa skyter fart. Den russiske stat fører mellom 1861 og 1917 en politikk som fremmer kapitalismen gjennom bygging av statlige bedrifter, proteksjonisme, kredittgivning og invitasjon av utenlandske investeringer, særlig i bygging av jernbaner. Motsetningen mellom et tilbakeliggende jordbruk og en moderne industri i St.Petersburg, Moskva, Polen og Øst-Ukraina, er økende. I 1913 er det 4,2 millioner industri-, gruve- og jernbanearbeidere av en totalbefolkning på 166 millioner (unntatt Finland).
- Fra 1860-tallet til 1917 Forsterket russisk nasjonalisme. Den slavofile ideologien er på frammarsj innen eliten, men har ingen røtter i folkedypet. Russifiseringspolitikk i de ikke-russiske områdene, blant annet Finland, Baltikum og Polen. Russland støtter de slaviske folkeslagene på Balkan.
- 1858-1876 Russland underlegger seg mesteparten av Sentral-Asia, områdene ved Amur og Ussuri ved Stillehavet og hele Kaukasus. Rivalisering mellom britisk og russisk imperialism i Asia.
- 1870-tallet Nihilister, anarkister og narodniker (populister) øker sin aktivitet. I 1874 massevandring av medlemmer av intelligensien «ut til folket». Organisasjonen Folkeviljen (Narodnaja Volja), griper til individuell terror. Tsar Alexander den 2. blir drept i 1881.
- Fra 1879 Tyskland beveger seg inn i en allianse med Østerrike-

- Ungarn og fjerner seg fra Russland, som står i et spenningsforhold til Østerrike-Ungarn på Balkan. Russland inngår allianse med Frankrike i 1894. I 1907 inngår Russland og Storbritannia en avtale om Persia, Afghanistan og Tibet.
- 1891-1892 Hungersnød i det europeiske Russland.
- 1898 Russlands sosialdemokrati parti blir stiftet i Minsk.
- 1903 Splittelse mellom et flertall (bolsjevikene) og et mindretall (mensjevikene) ved det sosialdemokratiske partis andre kongress i London. Fraksjonene utgjør i 1917 to atskilte partier. Lenin som bolsjevikenes leder mener at en borgerlig revolusjon i Russland må ledes av arbeiderklassen i allianse med bøndene. Borgerskapet er for svakt og vaklende til å gjennomføre en demokratisk revolusjon og vil motsette seg radikal jordfordeling. Trotskij, som slutter seg til bolsjevikene i 1917, hevder et lignende negativt syn på borgerskapet og mener at en borgerlig revolusjon i Russland umiddelbart må føres videre mot en sosialistisk revolusjon.
- Før og under 1905-revolusjonen Pogromer retter mot jøder brer seg med myndighetenes stilltiende støtte. Rundt halvparten av verdens jøder bor på dette tidspunktet innafor Russlands grenser. Den ultra-reaksjonære bevegelsen De svarte hundre, med støtte fra kirka, gjennomfører terror mot revolusjonære og liberalere (Kadettpartiet).
- 1904 Innenriksminister Plevhe myrdes av en sosialrevolusjonær. Finlands generalguvernør, Bobrikov, myrdes av en liberaler.
- 1904-1905 Russisk nederlag i den russisk-japanske krig.
- 1905 Den blodige søndag 9. januar. 140.000 arbeidere, ledet av en prest, beveger seg mot Vinterpalasset med et bønnskrift til tsaren. Militære avdelinger åpner ild. Tusenvis av arbeidere blir drept. Streiker sprer seg over hele landet og innleder revolusjonen i 1905. Verken bolsjeviker, mensjeviker eller de sosialrevolusjonære har noen innflytelse på disse begivenhetene.
- Høsten 1905 Generalstreik i Russland. I St Petersburg og i om lag femti andre byer dannes det råd (sovjeter), dvs arbeiderorganisasjoner der de ulike bedriftene er representert med delegater. Rådene utøver delvis maktfunksjoner, blant annet innfører lokale råd 8-timersdagen i enkelte bedrifter. Bøndene er i opprør. Godseierne fordrives fra godset, bøndene tar budskap, korn og annet fra godsene. Nedbrenning av godsene er vanlig. Soldatene kjemper for rettigheter og bedre tjenesteforhold. Mest berømt er oppstanden på panserkrysseren Potemkin i juni 1905.

- Oktober 1905 Tsaren offentliggjør et manifest der visse rettigheter, blant annet forsamlings- og organisasjonsfrihet, garanteres. Det opprettes en дума, med rett til lovgivning. Inntil 1917 velges det fire думаer, men på basis av en stadig mer innskrenket stemmerett. De borgerlige partiene, kadettene og oktobristene, dominerer i думаen og strever imot et kompromiss med tsaren.
- Desember 1905 Rådet i St Petersburg arresteres i desember 1905. En væpnet oppstand i Moskva blir slått ned. I de neste åra dør revolusjonen ut.
- Mars 1906 Lov om legalisering av fagforeninger.
- Juli 1906 Stolypin blir statsminister. Reformen i jordbruket med sikte på å skape et øvre sjikt av rike bønder. Nasjonalisme og reaksjon. Stolypin myrdes i 1911.
- November 1906 Det blir tillatt for den enkelte bonden å tre ut av mir-fellesskapet.
- August 1914 Første verdenskrig begynner. Russland står sammen med Frankrike og Storbritannia (ententen) mot Tyskland og Østerrike-Ungarn (sentralmaktene).
- August 1914 Krise i den internasjonale arbeiderbevegelsen da de sosialdemokratiske partiene støtter sine respektive regjeringers krigspolitik. Det russiske sosialdemokratiet er et viktig unntak.
- 1914-1917 Den russiske hær lider i august 1914 nederlag ved Tannenberg, Østpreussen. Tyske styrker rykker i løpet av krigen inn og besetter store deler av Ukraina og Baltikum. Den russiske hær-organisasjon er på sammenbruddets rand.
- Februar og mars 1917 Februarrevolusjonen. Etter streiker og demonstrasjoner i Petrograd (som byen het etter 1914) abdiserer tsar Nikolai den 2. Soldatene i Petrograd-garnisonen nektet å skyte på de streikende arbeiderne. Det dannes en provisorisk regjering dominert av borgerlige partier. Det oppstår sovjetorganisasjoner, særlig blant arbeiderne. Soldatene i de ulike hæravdelingene deltar i sovjetene. Det oppstår en dobbeltmakt-situasjon. Petrograd-sovjetet erklærer at ethvert regjeringsvedtak som angår krigen, skal godkjennes av sovjetet for å være gyldig. De gamle kommandolinjene i hæren bryter sammen.
- Februar til oktober 1917 Lenin får gjennomslag i bolsjevikpartiet for at man ikke skal støtte den provisoriske regjeringa, så lenge den ikke oppgir krigspolitikken og skyver jordfordelingsspørsmålet foran seg. Parolene som stilles er fred, brød og jord. Gradvis får bolsjevikene økt oppslutning for sin linje, og har til slutt flertall i Petrograd- og Moskva-sovjetet. Oppslutninga om

den provisoriske regjering minsker.

Soldatene vil at den provisoriske regjeringa skal avslutte krigen, men dette skjer ikke. Bøndene over hele Russland gjør opprør mot godseierne og fordeler jord og annen gods- eiendom mellom seg. Massedesertering fra den russiske hær som teller 8-9 millioner mann, og hvor de fleste er bønder. I september 1917 er rundt 2 millioner desertert. Den provisoriske regjeringa mister kontroll over situasjonen.

- Oktober 1917 Den provisoriske regjeringa avsettes den 25. oktober gjennom en maktovertakelse organisert av militærkomiteen i Petrogradsovetet ledet av Trotskij. Samme kveld samles den 2. allrussiske sovjetkongress der Bolsjevikpartiets linje er i flertall. Kongressen vedtar at Russland er blitt en råds- republikk og utnevner en regjering ledet av Lenin. Tidligere på dagen har Petrogradsovetet sendt ut en erklæring i tre punkter: 1.fred uten annekteringer, 2. opphevelse av all gods- eiendom uten kompensasjon, 3. innføring av arbeider- kontroll i bedriftene. Man regner med at rundt 10 personer ble drept under oktoberoppstanden. Februarrevolusjonen krevde omlag 2000 døde.
- Etter oktober 1917 Bøndene overtar all jord i Russland som tidligere ikke var i deres eie. Den gjennomsnittlige bruksstørrelsen synker. Det samme gjør produktiviteten. I bedriftene skapte arbeider- kontrollen konflikter, noe som førte til spontane ekspro- prieringer. Borgerskapet er ikke interessert i samarbeid på basis av arbeiderkontroll. Strid innen bolsjevikpartiet om den økonomiske politikken. Lenin forsvarer statskapital- ismen og bruk av autoritære ledelsesformer i bedriftene, mens en gruppe venstrekommunister forsvarer direkte over- gang til sosialisme. Matmangel og kaos tvinger regjeringa til å bygge opp et statlig forvaltningsapparat som tar styring med økonomien. Tvangsrekvisisjon av korn fra bøndene. Denne krigskommunismen varer til 1921, og blir avløst av den nye økonomiske politikk, NEP, som gir markeds- kreftene større frihet i jordbruket.
- Oktober 1917 og etter Sovjetregjeringa erklærer at alle folkeslag i Russland har rett til sjølbestemmelse. Finland, Polen, Estland, Lettland blir sjølstendige stater I Finland og Baltikum kjemper tyske styrker på de hvites side.
- Januar 1918 Den grunnlovgivende forsamling der de sosialrevolusjon- ære, som er bondemassenes parti, er i rent flertall blir innkalt og etter kort tid oppløst. All utenlandsk gjeld annulleres. Utenlandske bedrifter eksproprieres.
- Mars 1918 Fred i Brest-Litovsk mellom Russland og Tyskland. Russ-

land avstår store områder, blant andre Ukraina. Bolsjevikpartiet er splittet. De venstresosialrevolusjonære går ut av sovjetregjeringa i protest mot Brest-Litovsk. Etter sammenbruddet av det tyske keiserriket november 1918 annulleres avtalen. I Ukraina er det borgerkrig mellom høyrenasjonale styrker som støttes av Tyskland og den røde hær. Med støtte fra sentral-Russland vinner de røde. Bolsjevikene har støtte i de mest industrialiserte områdene.

- April 1918 Intervensjonskrigene starter. Alle kapitalistiske stormakter deltar. De samarbeider med restene av det gamle regimet og deres hæravdelinger. Noen kjemper for å gjenopprette det gamle russiske imperiet, andre kjemper for løsrivelse fra Russland. I verdenskrigen og de påfølgende borgerkriger mister Russland ifølge anslag rundt 20 millioner mennesker.
- Sommer 1918 Sosialrevolusjonært opprørsforsøk. Attentat mot Lenin. Terror taes i bruk både på den røde og hvite sida.
- Mars 1919 Den kommunistiske internasjonale, Komintern, grunnlegges. Det norske arbeiderparti er medlem fram til 1923.
- April 1920 Den nye polske stat angriper Sovjet-Russland og inntar store deler av Ukraina. Den røde hær driver de polske styrkene tilbake mot Warszawa. Ved freden i Riga 1921 blir deler av Ukraina og Hvite-Russland med ikke-polsk befolkning innlemmet i Polen.
- 1920-1922 Stabilisering av de internasjonale relasjonene. Sovjetregjeringa opptar diplomatiske forbindelser med Finland, de baltiske statene og Polen. Tyskland og Russland inngår Rapalloavtalen.
- 1921 Hungersnød. Stor misnøye med sovjetregimet. Matrosene på festningen Kronstadt gjør opprør. Opprøret slås ned. Sovjetene fungerer ikke som demokratiske institusjoner. Det innføres fraksjonsforbud i bolsjevikpartiet.
- April 1922 Stalin overtar som generalsekretær i bolsjevikpartiet.
- Desember 1922 Sovjetunionen grunnlegges.
- Desember 1922-vår 1923 Lenin, rammet av slag, skriver sine siste brev og artikler der han frykter en maktkamp mellom Stalin og Trotskij. Han foreslår at Stalin skiftes ut som generalsekretær. Han erkjenner at rådssystemet ikke fungerer og er blitt erstattet av partiets diktatur. Lenin dør januar 1924. Forslaget om avsettelse av Stalin får ingen virkning. Lenins brev offentliggjøres etter Stalins død.
- 1924-1929 Stalin seirer i maktkampen mot Trotskij og seinere mot Bukharin. Trotskij utvises fra Sovjetunionen i 1928. Intense debatter om industrialiseringspolitikken. Den første femårs-

- plan begynner i 1928. Stalin lanserer sin teori om «sosialisme i ett land». Personkulten av Stalin begynner og varer til hans død i 1953.
- 1929-1930 Kollektivisering av jordbruket. Bøndene blir organisert i kolkoser som de blir økonomisk avhengig av. Bøndene slakter ned buskap og jord blir ikke tilsådd. Hungersnød i store deler av landet. Den røde hær settes inn mot bøndenes motstand. Fra 1933 innføres det passtvang som hindrer bøndene i å bevege seg fritt. Det vedtas drakoniske straffer mot sabotasje, uteblivelse fra arbeide, tyveri av korn osv
- 1934 Sovjetunionen blir medlem av Folkeforbundet. Landet søker allianse med vestmaktene i kamp mot fascismen.
- 1936-1938 Den store terror. Moskva-prosessene. Ledende medlemmer av bolsjevikpartiet, Zinovjev, Kamenjev, Bukharin osv, «tilstår» å ha vært utenlandske agenter gjennom en årrekke og dømmes til døden. Millioner sendes i fangeleir eller henrettes. Fangebefolkninga i begynnelsen av 1939 var 2 millioner og i 1952 2,5 millioner. Mellom 1921 og 1953 ble det henrettet for politiske forbrytelser 800000 individer, herav i 1937-38 682.000. Trotskij myrdes i Mexico i 1940.
- August 1939 til Tysk-sovjetisk ikke-angrepspakt etter mislykket forsøk på å få i stand en allianse mellom Sovjetunionen og vestmaktene. Sovjetunionen besetter halve Polen og seinere de baltiske statene og Bessarabia i ly av denne pakten. Vinterkrigen mellom Finland og Sovjetunionen.
- 22.06.1941 Tysk angrep mot Sovjetunionen. Finland, Romania, Ungarn og Italia går samtidig til krig mot Sovjetunionen. 153 av i alt 214 tyske divisjoner settes inn i angrepet. Sovjetunionen mister anslagsvis 25-30 millioner mennesker som følge av krigen.
- 12.07.1941 Sovjetisk-britisk allianse mot Tyskland. USA slutter seg seinere til alliansen.
- Årsskiftet Vendepunkt i verdenskrigen. Slaget om Stalingrad fra 1942/1943 til februar 1943.
- Februar-mai Jaltakonferansen. Uformell avtale om sovjetiske og britisk-amerikanske interessesfærer i Europa. Dannelsen av FN. Krigen avsluttes. Sovjetunionen betrakter kontroll av Øst-europa som en sikkerhetsgaranti mot angrep fra vest.
- 1945
- Etter 1946 Kald krig mellom øst og vest. NATO dannes i 1949. Warszawapakten dannes i 1955. Rustningskappløp. Sovjetunionen utvikler kjernevåpen.
- 1953-1964 Stalin dør mars 1953. Reformperiode og tøvær under Krustsjov. De store arbeidsleirene blir avvirket. Fredelig

- sameksistens i utenrikspolitikken. Stor tro på seier i den økonomiske kappestriden med Vesten.
- 1959 Uenighet mellom Sovjetunionen og Kina om avspenningspolitikken, forholdet til Vesten, synet på Stalin og om Kina skal få hjelp til å utvikle kjernefysiske våpen. Sovjetunionen avslutter all hjelp til Kina i 1960.
- 1961 Kosmonauten Jurij Gagarin, oberst i den røde hær, blir det første menneske som gjennomfører en romferd og flyr i bane rundt jorda. Sovjetunionens prestisje som teknologisk supermakt når et høydepunkt.
- 1962 Den tidligere leirfangen Alexander Solsjenitsyn publiserer sin bok En dag i Ivan Denisovitsj's liv i Sovjetunionen. Får i 1970 nobelprisen i litteratur. Utvises fra Sovjetunionen i 1974.
- 1964-1982 Krustsjov avsettes 1964. Bresjnevperioden preges av økonomisk stagnasjon og innskrenking av de friheter Krustsjov åpnet for. Det merkes aktiv motstand mot invasjonen i Tjekkosllovakia 1968 og i Afghanistan på 1980-tallet.
- 1969 Væpnede sammenstøt mellom kinesiske og sovjetiske styrker på grensa mellom de to land. Sovjetunionen flytter store tropestyrker til Det fjerne østen.
- 1973 Gassleveranser til Vest-Tyskland starter opp. Russland er i dag, sammen med Norge, hovedleverandør av gass til Europa.
- 1985-1991 Gorbatsjov blir generalsekretær i 1985 og innleder en nedrustningspolitikk, samtidig som han forsøker å reformere systemet i retning demokratisk sosialisme. Det oppstår motreaksjoner av tre typer. En konservativ vil bevare partiets kontroll, en liberal-borgerlig vil åpne for radikale markedsreformer og en separatistisk (ikke-russisk) vil oppløse Sovjetunionen i ulike stater.
- Desember 1991 Sovjetunionen oppløses. Gorbatsjov mister all makt. Unionen deles opp i 15 nye stater, hvorav Russland er den største.
- 1991-1999 Jeltsin velges som president i Russland i 1991. Han gjennomfører en økonomisk sjokkterapi og privatiserer store deler av økonomien. Russlands BNP halveres og levestandarden synker drastisk. Personer med tilknytning til den gamle partieliten blir rike ved å sikre seg privatisert eiendom til spottpriser. Jeltsin bombarderer sitt eget parlament i 1993 og innfører nærmest presidentdiktatur. Han seirer med knapp margin ved presidentvalget i 1996, hvor han støttes av oligarkene og internasjonale finans-

institusjoner.

- Ca. 1995-2000 Debatter om Russlands vei videre. Tilhengerne av en sterk russisk stat vinner fram. De liberale partiene svekkes. USA og Vesten, inklusive østeuropeiske land, vil ikke ta Russland inn i NATO.
- 1994-2000 Det utkjempes to blodige kriger i Tsjetsjenia mot islamske separatister, henholdsvis 1994-1996 og 1999-2000. Store sivile tap. Den russiske hærorganisasjonen viser store svakheter.
- 2000 og etter Jeltsin overdrar presidentvervet til Putin. Putin velges i 2000 og gjenvelges i 2004 og i 2012. Russlands økonomi bedres, i høy grad som følge av gode priser på eksport av olje og gass.